

Friedrich August Stüler: Telekmódosítási vázlatrajz (melléklet egy Dessewffy Emilnek írt levélhez), Berlin, 1861. december [23.]

1 fol. német autográf, ceruza, selyempapír, 240 × 121 mm
MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, K 1272/2–24.3

1862 elején Dessewffy Emil – a tervezéssel akkor már végleg megbízott – Friedrich August Stüler (1800–1865) fenti levelében tett javaslata alapján a telek bővítését kérte a városi tanácstól.¹ A berlini építész az épület alapterületének és az udvar területének növelése céljából indítványozta a módosítást. A levélhez mellékelte selyempapíron az épület helyszínrajzának vázlata és rövid magyarázat szerepel. Stüler a rajz szerint egyrészt csökkentette volna a főhomlokzati rizalit kiugrását; másrészt azzal, hogy az Akadémia utcai homlokzatot nem igazította az utca vonalához, szabályossá tette volna az épület alaprajzát.² Ismert az építéstől két, a levélhez mellékelte vázlat elképzeléseit követő – azaz szabályos alaprajzú – terv is, amelyek azonban datálatlanok.³

A Stüler által javasolt alaprajzi változtatások nem valósultak meg, de a telket később kibővítették. Elhúzódó vita bontakozott ki az Akadémia és Pest város tanácsa között egy másik ügyben is. A városi tanács kötelezte volna az Akadémiát, hogy vállalja a rakpart támfala átalakításának költségeit, ami a telek megnagyobbítása miatt vált szükségessé.⁴ A vita végkimenetele nem derül ki a forrásokból.

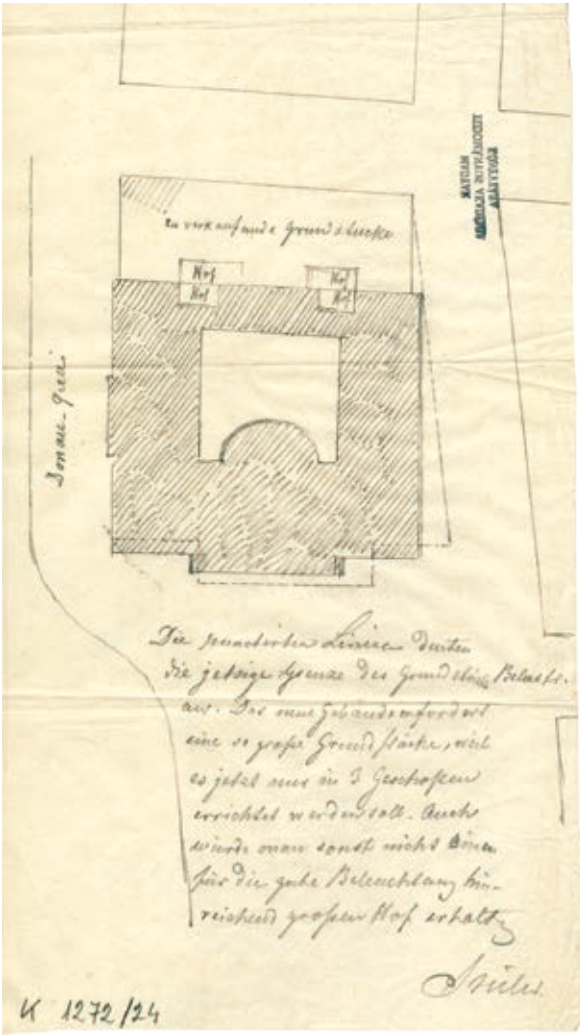
A telekcseré, majd -bővítés eredményezte, hogy a Magyar Tudományos Akadémia székháza igazán reprezentatív helyen (és méretben), a Franz Josefs Platz északi végén kapott helyet, főhomlokzata pedig a telkek cseréje miatt a mai Széchenyi térre, és nem a Duna irányába néz.

Az épület folyó felőli nézete azonban ugyanolyan hangsúlyos, mint a tér felőli. Sőt, a palota a Lánchídon vagy a Duna túlsó partján álló számára mutatkozik meg teljes ünnepélyességében (→ CONSTRUCTIO 8; → SESSION 1.5). A „támfal-vita” kellemetlen közjátéka nem véletlenül került említésre; az építési bizottság semmilyen körülmények között sem mondott volna le a folyó közvetlen közelségéről, azaz az épülettömb Duna irányába való kiterjesztéséről. A telek növelése az épület méreteinek növelése miatt volt fontos, és az Akadémia utca irányába a beépítettség miatt már nem lehetett terjeszkedni. A dimenziók fokozásában pedig kétségtelenül közrejátszott, hogy a székháznak igazodnia kellett a folyam tekintélyes méreteihez.

A széles víztükör kiiktathatatlan tényezője volt a székház külső képe megtervezésének. Stüler első terveinek egyikén a Duna irányába néző homlokzat ugyanolyan hangsúlyos, mint a főhomlokzat (→ MOTIO 27). A berlini építésznek egyébként is nagy gyakorlata és remek érzéke volt paloták vagy palota méretű építmények vízfelületekhez való „igazításához”: készített tervek (habár azok nem mind valósultak meg) a szentpétervári, Néva-parti Téli palota és a koblenzi, Rajna-parti választói palota átépítéséhez; az általa tervezett berlini Neues Museum (egyik) főhomlokzata a Spree oldalá-gára, a stockholmi Nationalmuseum pedig a Mälaren-tó Balti-tengerhez „tartó” vizére néz. Stüler egyik legkésőbbi, már jóval az építés halála után befejezett épülete, a Neues Museum szomszédságában álló Alte Nationalgalerie oldalhomlokzata is a Spree ága felé fordul; a fő- és oldalhomlokzat együttes látványa – az Akadémia palotájához hasonlóan – ebben az esetben is legjobban egy hídról élvezhető.

1 Dessewffy fogalmazványa: MTA KIK KRGy, K 1273/2–56.
2 Kemény 2015: 42.
3 Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, Tervtár, Itsz. 58423, 58424.
4 Kemény 2015: 43–44.

U. B.

A felépítendő Magyar Akadémia. Henszlmann Imre, Gerster Károly és Frey Lajos által készített építészeti tervek leírása, 1861
16 fol. könyomat, papír, 260 × 410 mm
Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, Tudományos Irattár, Itsz. 1241

Heinrich von Ferstel: Beschreibung der ersten Fassung des Programmprojects des Akademie Pallastes (Az Akadémia palotájához készített első tervváltozat leírása), 1861
10 fol. német autográf, toll, papír, 397 × 257 mm
MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, K 1272/2–15, No. 1

Szkalnitzky Antal levele az Akadémia építési bizottságának, Pest, 1860. november 5.
2 fol. autográf, toll, papír, 292 × 216 mm
MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, K 1272/2–7

A Magyar Akademia Palotájára Szkalnitzky Antal mű-építész által készített Tervek Magyarázata, 1861
28 fol. autográf, toll, papír, 390 × 250 mm
MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, K 1272/2–11